

UDK/UDC: 050:908&gt;(497.5) (091)

Dr. sc. Stanko Antić

*Selce, profesor i istraživač u mirovini*

## TRIDESET GODINA VINODOLSKOG ZBORNIKA

### Vinodolski zbornik jučer - danas – sutra

Prošlo je trideset godina od pokretanja Vinodolskog zbornika, tijekom kojih je objavljeno **jedanaest izdanja** (sada evo i dvanaestog). Dva su broja bila tematska, a ostali brojevi sadrže raznolike teme. Zbornik se, unatoč povremenim nedoumicama, lutanjima i traženjima, prihvaćanjima i osporavanjima afirmirao kao zajednička publikacija vinodolskog kraja. Osvrt na te godine, na ono što je učinjeno i što je propušteno, prilika je da se osvijetle novi putevi, jer vremena se mijenjaju, pa i ozračja u kojima Zbornik djeluje.

### Riječ – dvije o značajkama Zbornika

Makar se to čini poznatim, ipak ću upitati – **što je Zbornik?** Je li on ono što mu sam naziv kaže (zbornik: publikacija s više različitih tema) ili analekta (zbirka tekstova iz jedne grane znanosti ili umjetnosti, zbirka rasprava, pjesama, članaka na jednu temu, tematski zbornik, antologija), ili i jedno i drugo. Do sada se afirmirao u oba smisla, i držimo da takav može ostati.

Zbornik **je publikacija** s pretenzijama **stručnosti** i **znanstvenosti** pristupa životno važnim temama našega kraja. Oko njega se okupljaju znanstvenici i stručno kompetentne osobe iz raznih područja, i ne samo Vinodolci. Ljudi iz drugih krajeva prepoznaju naš interes i nude nam odgovarajuće teme koje sa zahvalnošću prihvaćamo. Kao autore prihvaćamo i one koji ovdje povremeno borave, tzv. vikendaše i turiste.

Iz broja u broj autorski su radovi stručno sve kvalitetniji. Sve je više znanstvenika među autorima. Pozivali smo mlade znanstvenike, novake, da biraju

magistarske i doktorske teme iz problematike ovoga kraja, te o tome pišu u Zborniku.

Zbornik je i svojevrsna **građanska tribina**, javna, građanska inicijativa, neka vrsta javne kritičke prosudbe i zajednička kritička svijest. Oko Zbornika formirala se jezgra potencijalno velike snage i više ne može biti ignorirana, prešućena, marginalizirana. Građani pišu o relevantnim temama, ali ne na način da nešto bude samo zapisano kao povijesni dokument nego i da utječe na razvoj. Iznose se kritičke prosudbe ali i daju prijedlozi, pokreću inicijative, nude razvojni projekti. Zbornik se tako uključuje u novi demokratski praksis, bitno europskog predznaka.

Zbornik je **edukativni i informativni medij**, tj. medij učenja i komunikacije informacija, kako za mlade tako i odrasle, za domaće i strane (turiste) ljude. On informira i poučava o našoj prošlosti ali i o sadašnjosti, te na svoj način nastoji pomoći ljudima da se pripreme za budućnost.

Zbornik je po svemu **kulturni proizvod**, svaki njegov broj je kulturni **događaj**, pa se traži njegovo predstavljanje u svim većim mjestima a ne samo u općinskim centrima. Primjerice, predstavljanje broja 9 bilo je pravi kulturni događaj u Grižanima, uz nazočnost velikog broja mještana i gostiju iz susjednih mjesta. Isto tako bilo je i s promocijom 11. broja u Dramlju, posebno stoga jer je otisnut i separat o tome mjestu. Šteta je što se nije afirmirao i kao **turistički proizvod**, pa neka o tome razmišlja turistički menadžment! Predlagali smo turističkim zajednicama, agencijama i poduzećima da Zbornik ponude gostima, da nađe mjesta u mehanizmu njihove promidžbe, u paketima njihove turističke ponude, na pultu njihovih ureda... Nisu ga dosad dovoljno koristili. Možda do sada Zbornik i nije bio toliko okrenut ljudima iz drugih krajeva, posebno turistima, ali to može postati bilo tako da komunicira preko interneta, bilo da u njemu i oni pišu ili da piše o njima zanimljivim temama.

Kao urednik susreo sam se s jednom **ključnom dvojkom**. Dio suradnika i čitatelja traži da Zbornik diže svoju **znanstvenu razinu** i prednost daje znanstvenim temama koje su rezultat ozbiljnih istraživanja. Drugi dio pak misli da u Zborniku treba pisati na **popularan način** o temama koje interesiraju šire čitateljstvo. Prvi misle da prednost treba dati znanstvenicima, a drugi da nije važno kakva je kvalifikacija autora nego znaju li odabrati zanimljivu temu i pisati na popularan, čitateljima lako pristupačan način. Ima tu nešto, ali to nije lako učiniti.

Kako Zbornik izlazi svake godine i svaki put sadrži **dvadesetak većih članaka**, nastojeći pokriti sva područja interesa, dobili smo u objavljenim izdanjima preko 250 značajnih uradaka, a to je obimno intelektualno ostvarenje, **solidan fond znanja** o nama, našim ljudima i našem kraju, našim očekivanjima i ostvarenjima, promašajima i uspjesima; dobili smo, dakle, našu sliku.

Sve što je rečeno odnosi se na Zbornik kao «papirni medij». Ali nameće se pitanje da li i dalje ostati samo na «mediju knjige», pa zaostajati iza modernih komunikacijskih trendova, ili osmisliti i usvojiti nove medijske mogućnosti i tekstove objavljivati na **internetu** i na **CD-ima**.

## Osvrt na prvih sedam izdanja

Sredinom sedamdesetih godina grupa vinodolskih građana, okupljenih oko Saveza boraca, uočila je potrebu za **zajedničkom publikacijom** u tadašnjoj crikveničkoj općini<sup>1</sup>, kako bi se u njoj ponajprije zabilježili događaji iz novijeg radničkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe u vinodolskom kraju. Posebno se oko toga angažirao prvi glavni i odgovorni urednik, dr. Vinko Antić. U uvodnoj riječi prvog broja Zbornika dr. V. Antić izložio je cilj i programsku koncepciju nove publikacije, naglasivši nakanu da se piše o svim temama koje zanimaju naše ljude, a odnose se na povijesno-kulturni i gospodarski kompleks, a naročito na radnički pokret, NOP i NOB.

Sastav uredništva<sup>2</sup> i povezanost s boračkom organizacijom značajno su utjecali na to da se Zbornik bavi **temama iz NOB-e**.<sup>3</sup> Tako se u prvih šest brojeva od ukupno 143 objavljenih tekstova na radnički pokret i NOB odnosilo čak 100 ili oko 70 posto. Prvi broj (31 jedinica) bio je u cijelosti posvećen toj tematici, ali već je u drugom broju o NOB-i bilo 78 posto, u trećem 63 posto, četvrtom 48 posto, petom 37 posto i šestom 38 posto tekstova. Ali sedmi broj, tiskan 1993., nije imao nijedne teme tog sadržaja. U brojevima 8, 9 i 11, objavljeni su po jedan – dva članka o antifašističkoj borbi, i to analitičko-sintetičkog značaja, koji čine cjelinu.

U spomenutih šest izdanja<sup>4</sup> objavljeno je skoro sve što su borci znali i stigli zapisati, pa se na temelju tih tekstova dobiva prilično potpuna slika antifašističke borbe u vinodolskom kraju. Za većinu tih tekstova, uz poneku ideološku primjesu, može se reći da su faktografske, kronološke i memorijske zabilješke o antifašističkoj borbi u vinodolskom kraju.

---

<sup>1</sup> Crikvenička općina pokrivala je tada cio vinodolski kraj, tj. područje današnjeg grada Crikvenice, grada Novi Vinodolski i Općine Vinodolske.

<sup>2</sup> Svi glavni urednici i većina članova uredničkog tijela bili su borci NOB-e, ugledne osobe političkog života tih godina.

<sup>3</sup> U brojevima od 1 do 6 rabljeni su **termini** «narodno-oslobodilačka borba/pokret», a u novijim brojevima «antifašistička borba». Pojam antifašistička borba je izraz koji odražava globalno (svjetsko) tumačenje velikog međunarodnog pokreta protiv fašizma, kojemu je pripadala i naša narodnooslobodilačka borba.

<sup>4</sup> Vidjeti u Zborniku broj 8 pregled tih tema.

**Treba li i dalje** u Zborniku pisati o našoj antifašističkoj borbi? Svakako, ali to će sve manje biti osobne, memoarske zabilješke, a više studijski, analitičko-sintetički radovi, u kojima se daju činjenice s korektnim povijesnim tumačenjem, i utvrđuju uzročno-posljedični odnosi u kontekstu ukupne antifašističke borbe u Hrvatskoj i u svijetu.

### Koncepcija i pristup obnovi Zbornika u 2000. godini

Devedesetih godina promijenilo se političko ozračje pa je nakon 1993. godine Zbornik **«zastao»**, što zbog toga novog političkog ozračja, što zbog nove strukture lokalnih zajednica. Nastale su tri lokalne zajednice, pa se počela gubiti predodžba o povezanosti vinodolskog kraja i javilo mišljenje da ne treba više jedna, zajednička, nego više publikacija. Tada se kao posebna publikacija pojavio Novljanski zbornik.

U proljeće 2000. godine dr. **Dragomir Babić** pozvao je na razgovor Stipu Tonkovića i mene i predložio da obnovimo izdavanje Zbornika. Nakon brojnih razgovora i konzultacija to smo i prihvatili, a pridružili su nam se prof. Ivan Barbarić i Slavko Matejčić, dipl. ekonomist. Inicijativnom odboru pridružila se i prof. Sanja Škratić, a institucionalno ga je podržala Ustanova u kulturi «Dr. Ivan Kostrenčić». Ja sam prihvatio voditi taj projekt.

U **INICIJATIVI ZA OBNOVU ZBORNIKA** predložili smo da Zbornik nastavi radom «kao zajednička i potrebna publikacija šire znanstvene, povijesne, kulturne i gospodarske orijentacije», te smo 29. studenog iste godine održali inicijativni **sastanak** skupine javnih, kulturnih i privrednih djelatnika vinodolskog kraja. Na tom je skupu razmotrena i usvojena ideja, izabrani urednički odbor, urednički kolegij te glavni i odgovorni urednik, a uloge izdavača prihvatila se Ustanova u kulturi «Dr. Ivan Kostrenčić» u Crikvenici.

U **Programskoj koncepciji** koja je izrađena na temelju rasprave i ankete na spomenutom skupu, utvrđena je okosnica obnovljenog Zbornika. Dogovoreno je da to bude knjiga s više različitih tekstova, studija ili rasprava obično povezanih s jednom, vodećom, temom, ali se može osmisлити i kao tematska publikacija koja će izlaziti kao godišnjak. Odlučeno je, također, da publikacija **zadrži ime** Vinodolski zbornik, te da zadrži kontinuitet s prethodnim Zbornikom tako da iduće izdanje nosi broj osam. Svi sudionici skupa, a potom i veći dio javnosti prihvatili su ovakav prijedlog, držeći da je time naglašena njegova važna karakteristika – zajedništvo vinodolskog kraja.<sup>5</sup>

---

<sup>5</sup> Dvojbe su se javile i u odnosu na Novljanski zbornik koji je počeo izlaziti u vrijeme stanke Vinodolskog zbornika, djelomično nadomjestivši tako nepostojanje potonjega. Neki su se Novljani opirali tome da Vinodolski zbornik pokrije i novljanski kraj,

Dogovoreno je da u svakom broju (mješovitog sadržaja) bude jedna **vo-deća tema**, kao ciljane ideja, kojom uredništvo skreće pozornost javnosti na neki važan događaj, problem, akciju, oko koje će se okupiti grupa suradnika, pišući o toj središnjoj ideji s različitih aspekata: povijesnog, etnološkog, kulturološkog, gospodarskog, sociološkog, ekološkog, zdravstvenog, prosvjetnog...

Napose je naglašena potreba da kao prvi kompleks tema budu tekstovi o istraživanju naše **prošlosti**, djedovskoj baštini i kulturnim dobrima, kako bi se upotpunile dosadašnje povijesne spoznaje<sup>6</sup> i o njima govorilo svima koje naš kraj zanima. Pritom smo smatrali potrebnim angažirati arheologe, etnologue, kulturologe, povjesničare i druge znalce, kako bi povijesne spoznaje bile na potrebnoj znanstvenoj visini.

Drugi kompleks tema odnosio se na **gospodarstvo**, ponajprije na turizam kao glavno gospodarsko zanimanje ovoga kraja. Dogovoreno je da se u svakom broju stručno obradi aktualna i karakteristična tema, s kritičkim osvrtom i ponudom rješenja za razmatrane probleme.

Treći se kompleks tema odnosio na **ekologiju**, kojoj je pridana velika pozornost, imajući u vidu da je tijekom proteklih nekoliko desetljeća došlo do snažnog narušavanja ekološke ravnoteže, te da ekološka anarhija i dalje prijeti, posebno širenjem masovne gradnje turističkih objekata (tzv. apartmanska gradnja), predstojećom gradnjom jadransko-jonske autoceste, pojavom tzv. dnevnog turizma i prezasićenošću kupališnog prostora mnogobrojnim kupcima u uvjetima neadekvatnog razvoja komunalne infrastrukture (kanalizacija, parkirališta...) itd. Suradnici Zbornika drže taj kompleks problema jednim od ograničavajućih čimbenika razvoja ovoga kraja, gospodarstva i života u njemu, te stalno naglašavaju potrebu da se Zbornik angažira u kritici onoga što se čini krivo ili se ne čini a trebalo bi, te ponudi prijedloge rješenja održivog razvoja.

Kao četvrti kompleks tema uzeto je «**ljudsko stvaralaštvo**», prvenstveno književno (na čakavici) i likovno. Prepoznat je trend veoma žive literarne i

---

držeći da je njima dovoljan njihov, Novljanski, ali to nije naišlo na podršku samih Novljana, uz tvrdnju da izlaženje zajedničke publikacije ne priječi izlazak mjesnih publikacija. Očekivali smo da će Novljanski zbornik nastaviti radom osobito se angažirajući na dvije velike cjeline: prilozi za novljansku povijest (što je najavio dr. D. Babić u VZ, br. 8) te o životu i radu dr. Dragomira Babića (nakon njegove prerane smrti). Osnivanjem Centra za kulturu u Novom, stvorena je i institucijska osnova da se na tome poradi, u čemu smo i mi (suradnici VZ-a) spremni surađivati, jer su to sadržaji od vrijednosti za naš širi zavičaj.

- 6 Redakcija se stoga odlučila da se na koricama obnovljenog Zbornika ugradi stari prozor zatrpan kamenjem, te da se u svakom broju izvuče po jedan kamenčić, čime se simbolizira i ilustrira doprinos Zbornika boljem uvidu u našu prošlost.

likovne aktivnosti, kako književnih i likovnih znalaca, tako i amatera, pa je Zbornik odlučio pružiti potporu tim aktivnostima, osobito među mladima.

I najzad, dogovoreno je da Zbornik sustavno radi na **dokumentaciji i bibliografiji**, što pretpostavlja redovito praćenje izlaženja novih knjiga naših autora, ali i pisanje o značajnim ljudima, posebno o povijesnim ličnostima. U svemu što se ovdje događalo kroz stoljeća valja vidjeti ruke naših težaka, jer sve što imamo djelo je njihovo.

Pitanje komunikacije s **čitateljstvom** prepoznato je kao poseban problem. Zna se da knjige baš i ne dolaze do čitatelja, do širokog kruga naših ljudi, već ostaju u bibliotekama i skladištima. Zato smo si postavili pitanja: **Tko su čitatelji Zbornika, što ih zanima, a što posebno zanima mlade, kako knjigu sprijatelжити s Vinodolcima, kako Zbornik plasirati putem elektroničkih medija?** Pritom smo došli i do zaključka da Zbornik treba računati i na još **nerođenog čitatelja**, tj. da bude uporablјiv i nakon nekoliko desetljeća, da budućem čitatelju svjedoči o proteklom vremenu, ukaže mu na korijene ponosa njegovih predaka...

Razmatrala se i mogućnost osuvremenјivanja **grafičke** opremljenosti i pisanja na zanimljiviji način, kako bi Zbornik bio što privlačniji.

## Ostvarivanje nove koncepcije u brojevima 8 do 12

Ukratko, to su bile obnoviteljske ideje zapisane u dokumentu **Programska koncepcija obnovljenog Zbornika**, koju sam kao glavni i odgovorni urednik ponudio Uredničkom odboru na njegovu prvom sastanku, što je u prosincu 2001. održan u Bribiru.

Imao sam čast biti glavni i odgovorni **urednik pet brojeva** Zbornika nakon njegove obnove 2000. godine: osmog, devetog, desetog, jedanaestog i dvanaestog broja. Moram ponoviti ono što sam rekao već nekoliko puta: bilo je to moje izvanredno životno iskustvo i škola upoznavanja vinodolskog kraja, ali i veliki napor za čovjeka u mojim godinama. Bilo je zadovolјstvo surađivati s desecima zanimljivih osoba, s gradonačelnicima i načelnicima ovdašnjih lokalnih zajednica, vodećim ljudima u turističkim zajednicama i turističkom gospodarstvu, te s udrugama građana. Mogu reći da tih knjiga ne bi bilo da nije bilo mnogobrojnih inicijativa, razumijevanja i podrške svih njih. Ali sve bi to bilo vrlo teško ostvariti bez svesrdnog angažiranja gospođe Sanje Škrgatić, ravnateljice Ustanove u kulturi «Dr. Ivan Kostrenčić» u Crikvenici, koja je, uz izdavačku kuću Adamić, bila suizdavač.

Od spomenutih pet brojeva, jedan broj bio je tematski (o turizmu) a četiri su broja sadržavala raznolike teme, također zanimljive i važne za naš kraj.

U **osmom** broju objavili smo 15 radova iz gospodarstva, isto toliko iz povijesno-kulturne baštine, 24 priloga o ljudima i njihovom književnom i likovnom stvaralaštvu, sedam prikaza knjiga i dva bibliografska priloga (opći pregled do 1941. i pregled članaka (po autorima) u Zborniku (do broja sedam). To je, dakle, ukupno objavljenih 63 uradaka, a 40 autora.

U **devetom** broju imali smo 11 radova iz gospodarstva, 21 rad iz kulturno-povijesne baštine, deset radova iz književnosti, likovne umjetnosti i etnografije i pet prikaza knjiga, dakle ukupno 48 radova iz pera 35 autora.

**Deseti** broj Zbornika bio je tematski, a sadržavao je 24 rada od 19 autora. Nakon osmog broja održali smo (u Novom Vinodolskom) sastanak s autorima privrednih tema, kako bismo dogovorili daljnju obradu ove tematike. Dogovoreno je da se nakon izlaska devetog broja Zbornika, kao priprema za deseti broj, održi **okrugli stol** o turizmu u našem kraju, što je i učinjeno, uz veliku podršku Fakulteta za hotelski i turistički menadžment iz Opatije. Profesori toga fakulteta u svojim su radovima cjelovito osmislili turistički razvoj našega kraja. Desetak radova bilo je visoke znanstvene i stručne razine.

Materijali s toga skupa su dorađeni i, uz još neke priloge, čine sadržaj broja 10 Zbornika. Koristim ovu priliku i zahvaljujem dekanu i profesorima Fakulteta, napose dr. Branku Blaževiću, koji je bio glavni organizator i uvodničar na skupu.

U **11.** broju Zbornika dvije su uvodne teme, dvije iz turizma, devet iz povijesti, pet o ličnostima našega kraja, četiri iz umjetnosti, četiri teme iz tradicijske kulture, deset prikaza knjiga - ukupno 36 priloga iz pera 30 autora.

Broj **12** broj je po sadržaju sličan ranijima, a takav će biti vjerojatno i sljedeći, 13. broj; u prosjeku svako izdanje Zbornika ima preko 350 stranica. Uza sva nastojanja nismo uspjeli smanjiti broj stranica na oko 300. Dobivali smo članke koji prelaze dogovoreni okvir jer se pokazalo da neke zahtjevnije teme traže više prostora. Zadržali smo pravilo da radovi budu između 10 i 12 autorskih kartica (osam u kompjutorskom ispisu oko 100 KB).

Želim čitateljima skrenuti pozornost na nekoliko **zanimljivijih uradaka** objavljenih u novije vrijeme. Ponajprije na one iz pera arheologa i povjesničara mr. R. Starca (u sva četiri broja), Ž. Cetinić, dr. G. Lipovac-Vrkljan, o arheološkim istraživanjima rimske i starohrvatske ostavštine u našem kraju. Očekujemo njihove nove radove, jer nastavljaju s istraživanjima. Predviđa se da će slična istraživanja biti proširena i na neka područja grada Novog Vinodolskog i Općine Vinodolske, pa će Zbornik imati priliku pisati i o njima. Radovi to troje suradnika, a i drugih istraživača, potkrepljuju nadu da će Zbornik pridonijeti boljem poznavanju naše starije povijesti, upotpuniti naša manjkava znanja o tom razdoblju.

Više se autora trudilo pisati o **povijesnim** temama. Žao nam je što smo prerano izgubili Dragomira Babića, koji je vodio opsežan projekt prikuplja-

nja građe o novljanskoj prošlosti, o čemu je pisao u broju 8. Novi Vinodolski je izuzetno bogat povijesnim detaljima, pravi je muzej starina o kojima se, istina, brine mjesni muzej, ali nema dovoljno novih sustavnih istraživanja.

Naši su suradnici, osobito amateri – istraživači, pokazali najveći interes za **etnografske** teme, kao što su narodni običaji, folklor, graditeljstvo, čakavština, narodni govor... Takvih je uradaka sve više u Zborniku i svakodnevno nam se nude novi prilozi. Željeli bismo za suradnike dobiti i profesionalne etnografe koji bi povezali te teme, dali znanstveno tumačenje i cjelovitije obradili pojedine etnološke aspekte iz naše prošlosti.

Zbornik sustavno piše o **književnicima, umjetnicima, znanstvenicima, javnim i kulturnim** radnicima te o povijesnim ličnostima. U svakom broju posvećujemo nekoliko naslova **Jurju Kloviću**, kako smo se obvezali u programskoj koncepciji. Također u svakom broju imamo i nekoliko imena iz reda **likovnih** umjetnika, te stvaralaca iz drugih područja, primjerice **brodomodelara**. Napose nas zanima **stvaralaštvo mladih**, pa smo o tome objavili nekoliko priloga, ali ne dovoljno. Nastavnici, koji se doista trude i potiču mlade na stvaralaštvo, malo o tome pišu, a upravo su oni za to najpozvaniji: najbolje poznaju dječje i omladinsko stvaralaštvo, na samom su mu izvoru.

Zbornik je otvoren i za **religijske teme**, ali radova na tu temu (osim jednog) nismo imali. Nismo naišli na suradnju onih koji bi o tome znali i htjeli pisati. U početku smo u Uredničkom odboru imali i jednog svećenika, ali samo je jednom bio na sastanku. A i drugi svećenici kojima smo nudili stranice u Zborniku nisu se odazivali. U ovom je kraju šezdesetak crkava i kapelica, stotinjak uličnih svetišta, a svako od tih mjesta ima svoga sveca zaštitnika i svoj, mjesni, blagdan. A tema je kudikamo veća, složenija i zahtjevnija od toga, jer zadire u samo biće ovdašnjeg čovjeka, njegovu duhovnu i kulturnu samobitnost, njegov identitet. U našoj povijesti Crkva je imala osobitu ulogu, počam od prvih koraka katoličanstva i institucionaliziranja Crkve. U ranijoj povijesti crkvene općine bile su strukture s daleko širim krugom djelovanja od samo vjerske misije.

Zanimljivo tematsko područje odnosi se na o **antropološke i kulturološke** specifičnosti Vinodolaca i Primoraca. Imamo razloga govoriti o postojanju posebnih obilježja u kulturnom profilu Vinodola i Primorja, kao svojevrstnom podtipu hrvatske kulturne osobitosti. Ali ne kao o nekoj izoliranoj pojavi, samoj po sebi i za sebe, o jednostranom i jednosmjernom događaju, nego o sintezi hrvatskog kulturnog identiteta s europskim kulturnim obilježjima. U kulturnom podtipu ovoga kraja prepoznaju se tragovi kulturnih utjecaja naroda koji su ovdje živjeli prije Hrvata i potom stotinjak godina s njima živeli dijelili prostor, međusobno se nadopunjavali, prožimali, ponekad negirali a ponekad prihvaćali. Bila bi poželjna i jedna potpunija **povijesna analiza «hrvatstva»** u ovom kraju, od doseljenja prvih Hrvata, kao i o vezama ovoga

kraja s drugim susjednim europskim krajevima, posebno onima sa zapadne strane, ili kako bi se modernim jezikom reklo o «europeizaciji Vinodola» ili, još bolje, o «nazočnosti u Europi» kroz više stoljeća, o uzajamnim utjecajima ovdašnjih Hrvata (Primoraca) i susjednih naroda, o suživotu na ovom zajedničkom (širem) tlu. Teme veoma zanimljive, znanstveno izazovne, mogle bi biti predmetom neke doktorske disertacije, nekog većeg znanstvenog projekta, ali i više malih tema.

O **Domovinskom** ratu imali smo nekoliko priloga i objavili popis Vinodolaca koji su u tom ratu dali svoj život. Rado bismo o tome i dalje pisali i zao kružili saznanja o Vinodolcima u Domovinskom ratu ali i o povodima i razlozima za rat, o putovima i dvojbama stvaranja moderne hrvatske države itd.

Dva su broja (sedmi i deseti) u cijelosti posvećena **gospodarskim temama**, ali i u ostalim brojevima bilo je nekoliko tema te vrste, jer gospodarstvo je osnova našeg opstanka ovdje i temelj budućnosti naših mladih.

Najviše je napisao o **turizmu**. Prepoznali smo da se u našem turizmu događaju velike promjene te da Zbornik, pišući o njima treba sudjelovati u tim promjenama. Najmanje što smo mogli učiniti je registrirati promjene, kritički i analitički. Ali išli smo dalje, angažirali kompetentne stručnjake koji će ne samo kritički analizirati trend nego i dati prijedloge što i kako činiti. Tako smo održali i okrugli stol s kojega smo materijale objavili u broju 10 Zbornika. Postavili smo si pitanje: «**Ima li šanse i za nas?**» Naime, nismo se mirili s promjenama u turizmu koje neće donijeti i neke koristi domaćem stanovništvu. Postalo je očigledno da glavni resursi postaju vlasništvo pojedinaca, stranih i domaćih, kojima je isključivi cilj profit ali ne i briga za ovaj kraj i ljude u njemu. Zabrinjavajuća je pojava rasprodaja nekretnina, i to najviše strancima. I domaće stanovništvo, pritiješnjeno sve većim siromaštvom i pomamom za lakom zaradom, rasprodaje svoju djedovinu. A novi se vlasnici najčešće ponašaju neprimjereno kako prema našoj baštini tako i prema nama. Državi i lokalnim zajednicama sve više izmiče kontrola nad tim pojavama. Zato smo smatrali potrebnim pisati o tome.

Takav razvoj ima veoma negativan odraz i na **prirodni okoliš**. Mahnito se grade nove zgrade i proširuju turistički kapaciteti (vikend-kuće, tzv. apartmanska zdanja, razni ugostiteljski objekti) a da se ne stvaraju ostali nužni uvjeti u prostoru (kupališta, parkirališta, dječja igrališta, sportski tereni itd.). Zelenila je sve manje. Novi urbanistički planovi predviđaju daljnja širenja u zelene zone. Zbornik je otvoren svima koji o tome žele pisati, analitički i kritički, osobito ako imaju i prijedloge rješenja otvorenih pitanja.

Pozivali smo suradnike da pišu i o **našim ljudima**, mladima posebno, s obzirom na problem **zapošljavanja** i ostanka u rodnom kraju. Jer mladi sve manje vjeruju u «svoju svijetlu budućnost» i, nažalost, ponavlja se situacija njihovih djedova koji su odlazili u svijet «trbuhom za kruhom». To je dakako

teška tema, i nije samo lokalna, čak ni samo hrvatska, nego globalna. Zato smo postavljali pitanja kako razvijati turizam pod kontrolom «pameti» ali i kako mladima ovdje pružiti šansu. Naši su suradnici o tome pisali i nudili rješenja glede drugačije turističke politike ali i glede «gospodarstva znanja».

U novije se vrijeme otvaraju i nove šanse vezane uz pojam «**gospodarstva znanja**», koje uključuje i problem «**razvoja novog obrazovanja i novog znanja**».<sup>7</sup> O čemu se radi? Na gospodarskom planu proizvodnja i promet znanja sve više dobivaju na značenju, u globalnim razmjerima, a tako može biti i u nas, na našem vinodolskom području, osobito s obzirom na velike potencijale regije (s Riječkim sveučilištem u središtu). Proizvodnja i promet novim znanjima nije alternativa za turizam u našem kraju, kao što je turizam bio alternativa za ranije nerazvijeno gospodarstvo, ali zasigurno upotpunjava turizam, njemu je komplementarna djelatnost.

Kao što sam napisao u Uvodnoj riječi za ovaj broj, dogovaramo se, zajednički s Novljanskim zbornikom, pripremiti znanstveni **skup na temu mora** (u 2009. godini), zatim znanstveni **skup o našim starinama** (2010.), a valja početi razmišljati i o trećoj temi – **osobitosti našeg čakavskog narodnog govora**. Tako bismo u suradnji s Novljanskim zbornikom obuhvatili nekoliko tema vrlo značajnih za naš kraj. Rad na spomenutim temama omogućio bi nam i suradnju sa znanstvenim institucijama i pojedincima, što bi podiglo znanstveni i stručni renome Zbornika.

## Orientacija na elektronička izdanja

Budućnost Zbornika može se promišljati na temelju dva cilja: a) poboljšanja kakvoće radova i okupljanja novih suradnika, ponajviše iz reda mladih, i b) širenja medijske osnove **prijelazom na elektronička izdanja**.

Ne treba ni naglašavati da je prijelaz na elektronička izdanja veoma zahtjevan zadatak, koji traži više (drugačijeg) rada, veća sredstva i drugačiju «logistiku». No od toga ne treba bježati. Vrijeme je da prihvatimo novo - **informacijski pristup**. Po njemu svaki «podatak» koji se objavljuje u Zborniku je informacija,<sup>8</sup> a Zbornik medij komuniciranja informacija, transfer informacija do čitalaca (korisnika, klijenata). I više od toga, međusobna razmjena izme-

<sup>7</sup> Pod tim mislimo na ona znanja koja se ponajprije odnose na informatiku i komunikacije. Autor ovog osvrta je jedan od osnivača Hrvatske udruge za promicanje novog znanja i obrazovanja, za koju je napisao pristupni koncept.

<sup>8</sup> To traži i usvajanje nove terminologije; nešto o tome pisali smo u devetom broju Zbornika.

đu izvora (Zbornik) i korisnika (čitatelja), osobito putem web stranica, pri čemu korisnik postaje partner u komuniciranju informacija.

Informaciju možemo ovdje misliti i kao novo znanje, i to o vinodolskom kraju, te je Zbornik baza podataka koja se periodično emitira prema čitateljstvu, a ono primajući ih uči, i to permanentno, kroz čitav život. To **učenje o vinodolskom** kraju je stalno obnavljanje poznatog, obnova i dopuna, povezivanje starog i novog znanja, stalna komunikacija onih koji uče (veza autor-konzument).

Ta se funkcija samo djelomično može ostvarivati tiskanim medijem (Zbornik kao knjiga), a daleko bolje elektroničkim komunikacijama ili bolje rečemo **multimedijskim putem**, pri čemu važnu ulogu igra i knjiga, ali se komunikacije obogaćuju apliciranjem internetskih i celuloidnih medija, uz podršku kompjutora. Multimedijske komunikacije informacija omogućuju krajnjem korisniku ne samo da dođe u posjed informacija koje mu one nude, nego preko njih i do drugih izvora informacija, te da se uključi u internacionalni proces učenja.

Prijelaz na multimedijska izdanja, kako preko prenosivih medija (CD) tako i elektroničkih, ima i osobitu korist **sa stajališta turizma**, jer postaje načinom globalnog informiranja turista i turističkog menandžmenta, informiranja i učenja turista o našem kraju, daje uvid u globalne tokove informiranja u turizmu.

I najzad, valja reći da mladi radije prihvaćaju multimedijske komunikacije, da su im bliže od tiskane informacije, jer sve manje čitaju knjige, pa tako i naš Zbornik.

Sram me je priznati da će Zbornik biti **među posljednjima** u vinodolskom kraju koji otvara svoje web stranice, nakon što su to učinile sve lokalne samoupravne zajednice, turističke zajednice, veće gospodarske organizacije, udruge, centri za kulturu, čitaonice i mnogi pojedinci. Bili smo se oslonili na adresu «[www.vinodol.org](http://www.vinodol.org).» i s njima dogovorili da će redovno pratiti Zbornik i objavljivati programe, sažetke i neke važnije članke, ali su učinili tek nešto malo za prva dva obnovljena broja. Neki nas upućuju da se uključimo na već postojeće web adrese, ali to odlučno otklanjamo, jer bi se tako izgubili u nekom kutu na internetu, pa bi nas mnogi korisnici teško nalazili. Osim toga ovisili bismo o drugima, čekali da oni nađu malo vremena i malo mjesta za nas. Već sada neki «kradu» naše materijale odnosno rukopise nekih autora ili ih autori sami nude drugim web stranicama, jer to mi ne činimo.

Dakle, **bez odlaganja i što prije** trebamo se prihvatiti te inovacije i pojaviti se svojom web stranicom i prvim diskom. Ne učimo li to, ostat ćemo na začelju **kao privjesak medijskih** komunikacija.

Naravno, uređivanje elektroničkog izdavaštva je kudikamo složeniji posao, mada za znalce ne i teži. Postoje alati za uspješno obavljanje toga oblika

izdavaštva, razvijene su strategije upravljanja informacijama i racionalizacije troškova. Na nama je da njima ovladamo. Moramo učiti – kako mi u uredništvu, tako i naši suradnici – autori.

Prema svemu rečenom, priželjkujemo da Zbornik uskoro postane publikacija koja se prezentira na tri medija:

- a) tradicionalno kao **knjiga**
- b) na **web stranicama** na internetu, wikipediji itd.
- c) kao **disketni medij** (CD-Rom, CD-RW, DVD USB memori disk, USB-MPR – disk).

O uređenju knjige (papirni medij) govorili smo prethodno, te ćemo u nastavku zadržati se na druga dva medija.

**A. Počeli smo pripreme web adrese** (URL) na internetu te nas čeka sistemski rad na njenom opremanju, održavanju i razvoju. Neće to biti prosta kopija knjige ili diskovne publikacije, jer po svojim karakteristikama iziskuje drugačiju obradu informacija i pruža daleko veće mogućnosti.

**Mogućnosti** web prezentacije velike su, a spomenut ćemo samo neke od tih mogućnosti:

- Možemo formirati **baze podataka** (tematske skupine, forumi): 1) gospodarstvo-turizam, 2) geografija, ekologija i prirodni rariteti, 3) arheologija i povijest, 4) etnologija i religija, 5) o ljudima i događajima, 6) ljudsko stvaralaštvo u književnosti (napose čakavskoj), slikarstvu, glazbi, 7) bibliografija i dokumentacija
- Internetska tehnologija omogućava **prezentacije teksta, slike i glazbe**, što sadržaj čini bogatijim i privlačnijim
- Na web-u možemo formirati **slikarske galerije i likovne radionice, rječnike čakavštine i leksikon** o vinodolskom kraju, **katalog** povijesnih znamenitosti, **zbirke** prirodnih rariteta itd, (naravno onda i pisanje za Zbornik postaje drugačije nego za knjigu)
- Urediti **dvosmjerne komunikacije** informacija, u kojem slučaju posjetioči (čitatelji, korisnici, klijenti) postaju partneri u razmjeni informacija
- Informacije na internetu mogu se **dorađivati, mijenjati, dopunjavati, ispravljati**, kritički razmatrati
- Posjetioce na web-u može se uputiti na druge adrese na kojima ima informacija o Vinodolu; povezanost raznih web stranica (**hiperveze**) omogućava racionalan sistem informiranja
- Korisnik može tekstove (slike ili muzičke zapise) s interneta **ispisivati** u svoj kompjutor, na svoju web stranicu ili na papir
- Na internetu mogu se davati **dnevne vijesti**, recimo o pojedinim aktivnostima u Zborniku

- Glavni urednik može preko web stranica **komunicirati s autorima i posjetiocima**, s njima razmjenjivati informacije i dobivati povratne informacije o prihvatu i korištenju Zbornika.

Nakon što otvorimo web adresu i uspostavimo početnu stranicu izradit ćemo kompletan dizajn. U početku kanimo na web-u instalirati izbor dosad objavljenih radova, a kasnije se mogu prenositi i drugi članci, te proširivati baza podataka. Na web stranicama mogu se izabrati i prenositi odabrani tekstovi iz svakog izdanja. Na taj način u razumnom roku imat ćemo na internetu prilično dobro opremljenu bazu informacija. Onda nas čekaju poslovi na osvježavanju te baze novim priložima i doradi postojećih.

Iz rečenog se vidi da su tu **tri vrste poslova**:

- **Dizajniranje** web stranice i njeno stalno usavršavanje
- **Uređivanje** redovitih tematskih baza, jer se na web-u ne mogu preslikavati članci u obliku u kojem su napisani za knjigu: oni ne ostaju trajno onakvima kakvi su upisani, nego se mogu stalno doradivati
- **Uređivanje novih baza** (koje nisu izravno povezane s uobičajenim člancima u knjizi, kao npr. rječnik čakavštine).

**B.** Usporedo s prenošenjem Zbornika na internet počeli smo pripremati **disketna izdanja**. To će također biti velika novost koja pruža mogućnost da se tekstovi objavljeni u Zborniku čitaocu ponude na drugačiji, moderniji način.

U pripremi je prvi CD na kojemu će biti objavljeno pedesetak članaka iz dosad tiskanih Zbornika, a prilika je da se već 12. broj knjige u cijelosti (u odgovarajućoj obradi) objavi i na CD-u. Kasnije se na CD-u mogu objavljivati i posebna tematska izdanja koja prate slične publikacije ili su posebno pripremljena.

Disketno izdanje bit će nešto jednostavnije riješiti nego internetsko, jer su svi tekstovi već na CD-u, ali treba učiniti sljedeće: **dizajnirati CD, selektirati građu i urediti je**. Više će posla biti kad se ti rukopisi počnu prerađivati i zatraže novi za posebna izdanja.

Postoji nešto sličnosti i razlika u uređivanju web stranice i disketnog izdanja. Razlika je ponajviše u tome što je disk statičan medij i na njemu hiperveze s drugim izvorima znanja nisu izravne. Oba načina uređivanja traže kompjutor i nešto znanja za služenje njime. No tekstovi uređeni za web stranice mogu se objaviti i na disku, te će se rukopisi slično i istovremeno pripremati za oba medija, što će olakšati i racionalizirati uredničke poslove. Ukoliko i knjiga bude pratila te procedure, veći će se dio posla učiniti u fazi

pripreme (lektoriranje, recenzije, korekture), pa će tek nakon njih doći do posebnih priprema knjige, web-stranica i diskova.

## Urednička pravila i novo uputstvo autorima

Pripremili smo Urednička pravila i na osnovi njih nove Upute autorima. Učinili smo to na osnovi Uputstva koje je dalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, zatim na osnovu dosadašnjeg iskustva i uobičajene prakse uređivanja ovakvih publikacija u suvremenim medijima komunikacije informacija.

Pravila uređuju (a) cilj i djelokrug Zbornika, (b) karakter Zbornika, (c) organizaciju uređivanja (d) proceduru i tehnologiju uređivanja, (e) uređivanje multimedijских izdanja, (f) prava i obveze autora, (g) poslove lektoriranja i recenzije, (h) način izbora, prava i obveze uredničkih tijela - napose glavnog i odgovornog urednika, (i) poslove izdavača, odnose, odgovornosti i prava, te (j) financiranje.

Pravila uvode dosta novina. Posebno želimo naglasiti inicijativu, koju smo pokrenuli u dogovoru s poglavarstvima lokalnih zajednica, za zaključivanje sporazuma o zajedničkom interesu za Zbornik. Upravo je u toku zaključivanje toga sporazuma, a njime će se regulirati sudjelovanje lokalnih zajednica u financiranju Zbornika, u izboru uredničkih tijela, napose glavnog i odgovornog urednika, te međusobni odnosi. Bilo bi uputno nešto slično postići i s turističkim zajednicama u Jadranovu, Dramlju, Crikvenici, Selcu, Novom, Klenovici i u Vinodolskoj općini, te uspostaviti čvršću vezu s vodećim turističkim poduzećima.

Uredničkim pravilima predviđeno je da matična kuća Zbornika bude Ustanova u kulturi «Dr. Ivan Kostrenčić», u zajedništvu s Centrom za kulturu u Novom Vinodolskom i u ustanovi kulture koja se planirana osnovati u Općini Vinodol, a da suizdavač bude «Adamić» d.o.o. iz Rijeke.

U dosadašnjih tridesetak godina izdavanja Zbornika stvorena je obilna baza spoznaja o našem kraju, stečena su vrijedna iskustva, ali i otvorene nove perspektive. Nadam se da će urednička tijela u tome imati punu potporu lokalnih vlasti, turističkog menadžmenta, građanskih udruga, javnih i kulturnih radnika – cjelokupne vinodolske javnosti.

### Sažetak

Vinodolski zbornik afirmirao se kao zajednička publikacija vinodolskog kraja, zasad jedina, s poviješću od preko tri desetljeća. U prvih šest brojeva oko 60 posto sadržaja odnosilo se na tematiku radničkog pokreta i antifašističke borbe u našem kraju, ali se već od prvih brojeva Zbornik širio i na gospodarske, povijesno-kulturne i ekološke teme koje su, od sedmog broja, konačno i prevla-

dale. Nakon stanke od skoro deset godina Zbornik je obnovljen i izlazi kao godišnjak. Autor, koji je bio glavni i odgovorni urednik posljednjih pet brojeva, piše o dosadašnjim izdanjima i problematizira tematiku o kojoj je poželjno pisati u Zborniku, te definira što je Zbornik. Predlaže moderniju koncepciju, kako u pogledu tematike tako i načina njene obrade, tj. o prenošenju tekstova na elektroničke medije.

### ***Ključne riječi***

Zbornik, knjiga, elektronički medij, godišnjak, vinodolski kraj, stručno-znanstvena publikacija.

**Summary**     **dr. Stanko Antić**  
**THIRTY YEARS OF VINODOL'S ZBORNIK**  
***Vinodol's Zbornik yesterday-today-tomorrow***

Vinodol's Zbornik affirmed itself as a joint publication of the Vinodol region, for now the only one, with a history of over three decades. About 60 percent of the content in the first six issues concerned itself with the themes of the workers' movement and the antifascism fight in our region, but already from the first issues the Zbornik expanded also onto economical, historical-cultural and ecological themes which, from the seventh, issue finally prevailed. After a pause of almost ten years the Zbornik was renewed and is issued as a yearbook. The author, who was the chief and responsible editor of the last five issues, has written a review of publications until today and views the problems of the themes which it is desirable to write about in Zbornik, and defines what Zbornik is. He recommends a more modern concept, concerning the themes and also the ways in which they are processed, ie. transferring texts onto the electronic media.

### ***Keywords***

Zbornik, book, electronic media, yearbook, Vinodol region, professional-scientific publication

